

СТАНОВИЩЕ

на проф. Михайл Живков Георгиев, доктор – член на научно жури

Относно: дисертационния труд на Мария Аристотелус
за присъждане на образователната и научна степен „Доктор” на тема:
„Спортна среда и състезателно поведение”.

Дисертацията на Мария Аристотелус е свързана с изследването на един малко изучаван проблем – влияние на компонентите на спортната среда върху състезателното поведение.

Дисертационният труд е в обем от 153 страници, структуриран в четири глави, изводи, препоръки и библиография.

Теоретичната част на дисертационния труд е представена в две глави. В първата глава се анализира структурата на широката социална среда и влиянието на нейните компоненти върху формирането на личността. Основното схващане е, че човекът се развива в развиващия се свят. Отношението социална среда – личност е двупосочно. Социалната среда оказва влияние върху развитието на личността и в същото време личността променя социалната среда.

Втората глава на теоретичната част е посветена на спортната среда. Тя е част от социалната среда, но има свои особености, породени от същността на спорта, като специфичен вид човешка дейност. Представят се различни теоретични схващания за същността и структурата на спортната среда, за специфичните въздействия, които оказва върху спортиста. Въздействията на спортната среда и преди всичко, на свързаната с високото спортно майсторство, предизвикват високо психическо напрежение и стрес.

Спортната среда и изискванията, които поставя пред спортиста са различни при различните видове спорт. Тези различия определят и различните механизми на адаптацията към вида спорт, изграждането на специфични механизми на саморегулация и самоконтрол, на умения за справяне със стресовите въздействия.

Взаимовръзката спортна среда, личност и състезателна реализация са анализирани по отношение на два, твърде различни по своето съдържание спор-

та – художествена гимнастика и футбол. Разкриват се особеностите на състезателното поведение в тези два вида спорт. Представят се различията в характерната за тях спортна среда и изискванията към механизмите на адаптация на спортиста. Адаптацията и състезателната реализация са свързани с широк кръг психични процеси и свойства на личността. Предмет на анализ е ролята на перфекционизма и Аз-ефективността, на целевата ориентация и мотивационния климат, на локализацията на контрола и спортната увереност.

Теоретичният анализ е последователен, прецизен и задълбочен. Основните изводи от него намират своя синтез в концептуалния модел, предложен от автора на дисертационния труд. Това е своеобразен теоретичен модел, който очертава рамките, целта и задачите на емпиричното изследване.

Основното допускане в хипотезата на изследването е, че специфичната спортната среда, влияе върху личността на спортиста и е условие за формирането на специфични комплекси от психични качества и характеристики.

Предмет на изследване в тези психични комплекси са Аз-ефективност и себепрепятстване, перфекционизъм, спортна увереност, локализация на контрола, целева ориентация и мотивационен климат.

Използваните методики за изследването на тези психични феномени са адекватни и утвърдени в спортно-психологическата практика.

Анализът на резултатите е последователен, подчинен на задачите на емпиричното изследване. Основно място заема сравнителният анализ. Той е осъществен по факторите вид спорт и националност. И двата фактора са с по две нива, което предполага използване на статистически методи за проверка на хипотези за две независими извадки. В случая е използван F – критерия на Фишер за три и повече независими извадки.

Корелационният анализ, представя връзките и взаимозависимостите между изследваните променливи. Независимо, че някои от коефициентите на корелация са твърде ниски, те също са анализирани. Върху основата на корелационния анализ е реализиран регресионен анализ за разкриване влиянието на изследваните явления върху спортната увереност и Аз-ефективността. Авторът допуска, че тези две личностни характеристики са с най-голямо значение за състезателната реализация. Значимо влияние върху спортната увереност оказват родителската критика, локализацията на контрола и целевата ориентация към задачата. Върху Аз-ефективността влияние оказват себепрепятстването, органи-

зираността и мотивационният климат, ориентиран към егото. Наименованията на фигурите, представящи резултатите от регресионния анализ (фиг. 22; 23) са идентични. Но фиг. 23 представя резултатите за Аз-ефективността, а не за спортната увереност. Регресионният анализ е осъществен върху групата изследвани лица като цяло. Но при наличието на статистически значими разлики по факторите вид спорт и националност, може би по-коректно е да се проверят диференцирани регресионни модели. От друга страна, обикновеният регресионен анализ разкрива само директното въздействие на независимите променливи, но е твърде възможно други променливи да оказват индиректно въздействие, да играят ролята на медиатори в изследвания модел.

Върху основата на резултатите от изследването, авторът извежда основните изводи и препоръки. Те са конкретни и базирани на получените резултати. Положителен момент са представените ограничения на изследването, което твърде рядко се наблюдава.

Дисертационният труд на Мария Аристотелус има значима научна и преди всичко практическа стойност. Установените фактори, оказващи най-силно влияние върху състезателната реализация дават основание за целенасочена работа по-посока на тяхното развитие.

Качествата на дисертационния труд са несъмнени. Той напълно отговаря на необходимите критерии за присъждане на научната степен „доктор” на Мария Аристотелус, по професионалното направление 3.2. „Психология“.

19.06.2017

Рецензент:

(проф. М. Георгиев)